

у племінному відношенні стада тварин. Розробки вітчизняних учених зі штучного осіменіння та методу довготривалого зберігання сперми були пріоритетними у світовій біологічній науці і склали основу сучасних прогресивних технологій інтенсивного відтворення у тваринництві. До розроблення методу штучного осіменіння та довготривалого зберігання сперми сільськогосподарських тварин доклали зусиль І. І. Іванов, І. В. Смирнов, А. Д. Бернштейн, В. В. Петропавловський, В. К. Милованов, І. І. Соколовська та ін.

Список використаних джерел

1. Бородай І. С. Теоретико-методологічні основи становлення та розвитку вітчизняної зоотехнічної науки: монографія / І. С. Бородай. – Вінниця, 2012. – 416 с.
2. Державний архів Харківської області. – Ф. Р.-6184. – Оп.1. – Од. зб. 62. – 43 арк.
3. Там само. – Од. зб. 63. – 19 арк.
4. Зорін І. Г. Штучне осіменіння сільськогосподарських тварин з основами племінної справи / І. Г. Зорін, І. В. Смирнов, Ф. Ф. Ейснер. – К., 1960. – 254 с.
5. Зубець М. В. Розвиток вчення про генетику, селекцію і біотехнологію у тваринництві в працях українських вчених / М. В. Зубець, В. П. Буркат, Ю. Д. Рубан // Генетика і селекція на межі тисячоліть: у 4-х т. – К.: Логос, 2001. – Т. 4. – С. 13-30.
6. Іванов І. І. Искусственное оплодотворение домашних животных: для ветеринарных врачей, сельских хозяев и коннозаводчиков / И. И. Иванов. – СПб, 1910. – 80 с.
7. Кунець В. В. Відділ біотехнології репродукції сільськогосподарських тварин: історія, вчені, досягнення (історичний нарис) / В. В. Кунець. – Х., 2013. – 161 с.
8. Милованов В. К. Советская наука открыла новые пути животноводству всего мира / В. К. Милованов, И. И. Соколовская // Животноводство. – 1957. – № 10. – С. 15-27.
9. Осташко Ф. І. Пріоритети Інституту тваринництва УААН у питаннях відтворення сільськогосподарських тварин / Ф. І. Осташко, М. Д. Безуглий, О. Б. Сушко // Науково-технічний бюлетень. – Х., 2006. – № 84. – С. 6-8.
10. Рябко В. М. Истоки, достижения и перспективы науки в Аскании-Нова / В. М. Рябко, В. М. Туринский. – К.: Аграрна наука, 2001. – 256 с.

References

1. Borodaj I.S. Teoretyko-metodologichni osnovy' stanovlennya ta rozvytku vitchyznanyoyi zootechnichnoy nauky': monografiya / I.S.Borodaj. – Vinny'cy, 2012. – 416 s.
2. Derzhavny'j arxiv Xarkivs'koyi oblasti. – F.R.-6184. – Op.1. – Od. zb. 62. – 43 ark.
3. Tam samo. – Od. zb. 63. – 19 ark.
4. Zorin I.G. Shtuchne osimeninnya sil's'kogospodars'ky'x tvary'n z osnovamy' pleminnoyi spravy' / I.G.Zorin, I.V.Smy'mov, F.F.Ejsner. – K., 1960. – 254 s.
5. Zubecz' M.V. Rozvy'tok vchen'nyya pro genety'ku, selekciyu i bioteknologiyu u tvary'nny'cztyv v pracyax ukrayins'ky'x vcheny'x / M.V.Zubecz', V.P.Burkat, Yu.D.Ruban // Genety'ka i selekciya na mezhi ty'syacholit': u 4-x t. – K.: Logos, 2001. – T. 4. – S. 13-30.
6. Ivanov I.I. Iskustvennoe oplodotvorenje domashnih zhivotnyh: dlja veterinarnyh vrachej, sel'skih hozjaev i konnozavodchikov / I.I.Ivanov. – SPb. 1910. – 80 s.
7. Kunecz' V.V. Viddil bioteknologiyi reprodukciji sil's'kogospodars'ky'x tvary'n: istoriya, vcheni, dosyagnennya (istory'chny'j nary's) / V.V.Kunecz'. – X., 2013. – 161 s.
8. Milovanov V.K. Sovetskaja nauka odkryla novye puti zhivotnovodstvu vsego mira / V.K.Milovanov, I.I.Sokolovskaja // Zhivotnovodstvo. – 1957. – № 10. – S. 15-27.
9. Ostashko F.I. Priory'tety Instytutu tvary'nny'cztyva UAAN u py'tannjah vidtvorennya sil's'kogospodars'ky'x tvary'n / F.I.Ostashko, M.D.Bezugly'j, O.B.Sushko // Naukovo-technichny'j byuleten'. – X., 2006. – № 84. – S. 6-8.
10. Ryabko V.M. Istoki, dostizheniya i perspektivy nauki v Askani-Nova / V.M.Ryabko, V.M.Turinskij. – K.: Agrarna nauka, 2001. – 256 s.

Borodaj I. S., candidate of Historical Sciences, senior researcher, Head of department of intellectual property, innovation marketing and post-graduate study of the Institute of Animal Breeding and Genetics NAAS (Ukraine, Kiev), irinaboroday@online.ua

The formation of doctrine of farm animal reproduction in the domestic animal science

The author set the goal to reproduce the major milestones of becoming the doctrine of reproduction in farm animals. The researching is based on the use of complex of general scientific, structural and functional, historical methods, as well as a large base of source, which becomes the basis of archival documents. We have proved that a prerequisite of the formation of systemic research on this direction was the organization of research institutions that developed theoretical and methodological principles of intensive reproduction of farm animals. The priority of domestic scientists in developing of techniques and technology of artificial insemination was justified. The basic scientific research on reproduction of farm animals that formed the basis for the development of animal husbandry were summarized.

Keywords: animal science, reproduction of farm animals, artificial insemination, animal husbandry.

Borodaj I. S., кандидат исторических наук, старший научный сотрудник, начальник отдела интеллектуальной собственности, маркетинга инноваций и аспирантуры, Институт разведения и генетики животных НААН (Украина, Киев), irinaboroday@online.ua

Становление учения о воспроизводстве сельскохозяйственных животных в отечественной зоотехнии

Автором поставлена цель – отобразить основные вехи становления учения о воспроизводстве сельскохозяйственных животных. Исследование основывается на комплексе общенаучных, структурно-функциональных и исторических методов, а также обширной базы источников, основу которой составляют архивные документы. Обосновано, что предпосылкой становления системных научных исследований в этом направлении была организация научно-исследовательских институций, на базе которых разработаны теоретические и методологические основы интенсивного воспроизводства сельскохозяйственных животных. Доведен приоритет отечественных ученых в разработке техники и технологии искусственного осеменения. Обобщены основные научные разработки по воспроизводству сельскохозяйственных животных, которые составили основу для развития отечественной зоотехнической науки.

Ключевые слова: зоотехническая наука, воспроизводство сельскохозяйственных животных, искусственное осеменение, животноводство.

* * *

УДК 94 (477) 94(437.1/2)

Корсак Р. В.

кандидат історичних наук, доцент,
Ужгородський національний університет
(Україна, Ужгород), korsakr@inbox.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СПРАВИ (2000-2012 РР.)

У статті у перше в українській історіографії розглядаються актуальні питання українсько-чеської торговельно-економічної співпраці в умовах розвитку трансформаційних процесів Центрально-Східної Європи (2000-2012 рр.). Серед цих проблем: заборгованість України перед ЧР за "Ямбурзькими" угодами та невирішеність питання проживання українських заробітчан в Чехії. В дослідженні віддано перевагу історичним методам дослідження: історико-генетичному, історико-порівняльному, історико-синтетичному, історико-діахронному, емпіричному аналізу тощо. Основу дослідження склали архівні матеріали, опубліковані документи та праці українських дослідників. Автор дійшов висновку, що й по сьогоднішній день ці важливі проблеми в українсько-чеській торговельно-економічній та політичній співпраці залишаються не вирішеними. Цьому заважають наступні чинники: 1). Нестабільна внутрішньополітична ситуація в Україні; 2). Низький рейтинг України на міжнародній арені; 3). Зовнішньозарубіжне не визначеність України.

Ключові слова: Україна, Чехія, ЄС, громадяни України, Ямбурзька угода, українсько-чеська торговельно-економічна відносина, політична співпраця.

Сьогодні державні кордони України спонукають український Уряд до вироблення такої геополітичної стратегії, яка враховує політичний досвід та об'єктивні реалії сучасної доби. Торговельна співпраця з Чеською Республікою є пріоритетним напрямом зовнішньоекономічної політики України. Українсько-чеські торговельно-економічні відносини не є предметом широкого кола спеціальних наукових досліджень. Серед праць

можна виділити дослідження О. Цуп [10], П. Федурця [9] та О. Гетьманчука [8], в яких розглядаються політичне співробітництво України і Чехії та деякі проблеми економічної співпраці. Тому в даній публікації уперше з українській історіографії робиться спроба дослідити актуальні та не вирішені питання українсько-чеської торговельно-економічної співпраці наприкінці ХХ початку ХХІ ст.

Серед найважливіших політичних і економічних проблем, які постійно перебували в полі зору Міністерства закордонних справ обох держав з 2000 р. були питання, пов'язані з відстеженням ситуації і здійсненням максимально можливого позитивного впливу на процеси, що відбуваються в середовищі громадян України, які тимчасово або постійно проживали в Чеській Республіці. Підписана в 1996 році міжурядова українсько-чеська угода "Про взаємне працевлаштування громадян України та ЧР", що вступила в силу на початку 1997 р. для України встановлювала квоту в 30 тисяч робочих місць. Але протягом першого півріччя 2000 р. до ЧР здійснювався масовий неконтрольований приїзд значної кількості громадян України. За неофіційними даними ця кількість коливалася від 100 до 200 тисяч осіб, які скористалися безвізовим в'їздом до Чеської Республіки по туристичних ваучерах або приватних запрошеннях. Більшість з них незаконно працевлаштовують чеськими роботодавцями. Часто такі працівники, опинившись на території ЧР, потрапляли в руки злочинних посередницьких структур, які влаштовували їх на роботу у чеського роботодавця за умови виплати тільки 1/3 справжнього щомісячного заробітку, який становив менше 100 дол. США [1, с. 14; 2, с. 8-9].

Посольством України неодноразово вносилися пропозиції щодо спрощення механізму реалізації даної угоди. Після прийняття нового Закону "Про перебування іноземців на території ЧР" від 30.11.1999 р. значно ускладнилася можливість тримання робочої візи громадянами України, бажаних легально працевлаштуватися в ЧР. Відповідно до положень цього Закону, оформлення робочих віз на працевлаштування іноземців в ЧР покладалося на консульські установи Чехії за кордоном, а процедура їх оформлення, за умови подання всіх необхідних документів, тривала до шести місяців. Існує на 2000 р. становище справ навколо реалізації угоди "Про взаємне працевлаштування громадян України та ЧР", без зустрічних позитивних зусиль з боку чеської сторони щодо спрощення оформлення робочих віз на працевлаштування в ЧР громадян України, ставило під сумнів доцільність існування такої угоди. Тому за ініціативи Посольства і Мінпраці України для поліпшення стану реалізації згаданої Угоди в листопаді 2000 р. було розроблено декілька варіантів внесення змін до проекту нових принципів організаційно-технічного забезпечення реалізації. Зокрема, була вивчена реальна ситуація з отриманням офіційних дозволів на працевлаштування в ЧР, розподіл функцій роботодавця, працівника, посередника в працевлаштуванні при оформленні документів, внесено пропозицію спростити і прискорити виконання процедури надання робочих віз [1, с. 14].

За неофіційними даними протягом 2001 р. в чеські органи від громадян України надійшло 4413 таких заяв. До того часу статус біженця Чеською Республікою було надано тільки трьом громадянам України — одному

спортсмену, який пізніше став виступати за чеську збірну, і двом етнічним чехам. За неофіційними даними в 2002 р. в ЧР знаходилося більше 100 тис. українців, більшість з яких тут знаходилася нелегально з метою працевлаштування. В ЧР існує закон про легальне працевлаштування, але механізм отримання такого працевлаштування дуже складний. Відповідно до закону ЧР "Про перебування іноземців на території Чеської Республіки" робочу візу слід було оформити через консульські установи ЧР. Ті з українців, які в'їхали в ЧР по туристичним або приватними візами і працевлаштувалися, переходили на нелегальне становище. Чеські підприємці використовували недосконалість місцевого законодавства і брали на роботу нелегалів. Це забезпечувало їм додаткові доходи за рахунок занижених зарплат і уникнення страхування робітників. Деякі з громадян України на території ЧР скоїли різні правопорушення. На червень 2002 р. 256 громадян України перебували під слідством, а 335 — відбували покарання. Більшість з них відбували шестимісячне покарання за порушення паспортно-візового режиму, а 13 — підслідством за підозрою у вбивстві [3, с. 10; 4, 12-13].

Проблема українських громадян в Чехії залишалася актуальною і в наступні роки. Дані статистичного бюро Чехії свідчать, що в 2004 р. в країні перебувало 78 тис. українською, з них тільки 13 тис. Мали дозвіл на постійне проживання. За експертними оцінками, в Чехії без візового дозволу проживало 200-300 тис. українських нелегальних працівників. При цьому лише в 2004-2005 рр. українські діаспорні організації та Посольство України в Чехії почали реалізовувати кілька проектів з працевлаштування українських заробітчан, процедури оформлення документів на перебування в країні і т. п. [5, с. 8; 6, с. 20].

Чехія протягом наступних років залишалася однією з найбільш відкритих держав-членів ЄС в питаннях працевлаштування громадян України. За офіційними даними Посольства Чехії в Україні (2010 р.), в Чеській Республіці жили і працювали близько 135 тисяч українських громадян, але за неофіційною інформацією реальна цифра була значно більшою через неможливість обліку даних нелегальної міграції [15, с. 291].

Протягом 2000-2012 рр. Україна входила в число 15 країн, громадяни яких найчастіше приїжджали до Чехії. За інформацією чеського посольства в Україні, тільки в 2009 р. було видано 92000 туристичних віз. За неформальним рейтингом, чеське посольство входить до п'ятірки найбільш дояльних дипломатичних установ з обслуговування громадян України [13, с. 148; 14, с. 347;]. Таким чином, питання про працевлаштування українських громадян в Чехії залишається відкритим і сьогодні.

Протягом 2000-2012 рр. проблемним питанням у двосторонніх відносинах залишалась відсутність з боку української сторони конкретних дій по виконанню зобов'язань передбачених "Ямбурзькими угодами". Відповідно до міжурядової Угоди, яка вступила в силу в 1999 р, Україна визнала борг на суму 79170000 умовних розрахункових одиниць (еквівалент 1247 млн м³ природного газу). Серед країн, причетних до "Ямбурзької угоди" (Україна, Росія, Казахстан), питання погашення заборгованості було не вирішено тільки Україною. У 2004 р. відбулося чергове загострення пробле-

мя у зв'язку з проведенням виборів до Європарламенту, які пройшли в Чехії. Ще напередодні правлячі чеські соціал-демократи, щоб залучити додаткові кошти в економіку країни, почали наполегливо, на всіх зустрічах вищого рівня, ставити питання повернення боргу. Використовувався і мовчазний тиск, через що в попередній період був згорнутий політичний діалог на вищому рівні. Ця проблема неодноразово піднімалася в контексті діяльності міжурядової українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва. Так, за результатами її 8-го засідання (14 - 16.04.2004 р.) сторони домовилися в місячний термін вивчити питання погашення заборгованості української сторони у вільно конвертованій валюті [11, с. 189; 12, с. 206]. Фактично до 2004 р. боку вели затяжний переговорний процес щодо джерел погашення заборгованості. Певні надії на врегулювання проблеми з'явилися у чеської сторони після прийняття Україною закону, яким Кабінету Міністрів України дозволялося в 2004 р. проводити погашення заборгованості перед Чеською Республікою у грошовій або товарній формі за рахунок коштів, передбачених на погашення державного боргу України. Крім цього, Мінфін України підписав з українською фірмою "Арта Інвестиційні Партнери" Меморандум, згідно з яким міністерство не заперечувало проти придбання фірмою в Чехії "Ямбургського" боргу. У цьому контексті було проведено ряд українських-чеських переговорів, але погасити заборгованість у 2004 р. не вдалося [5, с. 23-24].

Під час третього засідання міжурядової українсько-чеської Змішаної Комісії з питань економічного, промислового та науково-технічного співробітництва в м. Київ 17-18 вересня 2009 р. сторони досягли домовленості про проведення до кінця року двосторонніх консультацій з вивчення взаємоприйнятних варіантів погашення українською стороною заборгованості за "Ямбурзька угодами". У листопаді 2009 р. було погоджено місце та строки проведення цих переговорів, а саме – м. Прага, 16 грудня 2009 р. Однак у зв'язку з неприбуттям в Прагу експертів української сторони переговори були перенесені на інший термін.

Перебуваючи у безвихідному становищі "Ямбурзька" проблема дещо послаблювалася черговими намірами її вирішення так і не будучи усуненою аж до 2014 року.

У результаті історико-методологічного аналізу українсько-чеського торговельно-економічного співробітництва протягом 2000-2012 рр. можна зробити висновок про те, що на українсько-чеську співпрацю протягом 2000-2012 рр. суттєво впливало питання трудового працевлаштування громадян України в Чеській Республіці та невирішеність „Ямбурзької“ заборгованості перед Чехією з боку України. Необхідно підкреслити, що ці питання залишаються не розв'язаними у двосторонніх відносинах й досі. Цьому заважають наступні чинники: 1). Нестабільна внутрішньополітична ситуація в Україні; 2). Низький рейтинг України на міжнародній арені; 3). Зовнішньополітична невизначеність України.

Список використаної літератури

1. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чеській Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва у 2000 р. // Справа № 23/456 від. 26.12.2000р. – 77 с.
2. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чесь-

кій Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва за 2001 р. // Справа № 10 від 27.06.2001 р. – 30 с.

3. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чеській Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва у 2002 р. // Справа № 19/42 від. 24.12.2002 р. – 37 с.

4. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чеській Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва у 2003 р. // Справа № 21/51 від 25.12.2003. – 38 с.

5. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чеській Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва за 2004 р. // Справа № 20 від 20.06.2004 р. – 40 с.

6. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чеській Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва за 2005 р. // Справа № 123 від 19.12.2005 р. – 50 с.

7. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чеській Республіці за 2006 р. в частині торговельно-економічного співробітництва // Справа № 12/36 від 6.07.2006 р. – 18 с.

8. Гетьманчук О. Україна – Чехія : дружно поза ЄС [Текст] // Дзеркало тижня. – 2005. – № 23. – С. 5.

9. Федурця В. П. Система регулювання зовнішньоекономічних зв'язків у Чеській Республіці: досвід організації для України [Текст]: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Ужгород : УжНУ, 2006. – 20 с.

10. Цуп О. В. Чеська Республіка і Україна в міждержавних відносинах кінця XX – початку XXI ст. [Текст]: автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / О. В. Цуп; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2009. – 20 с. – укр.

11. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2006 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2007. – 474 s.

12. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2007 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2008. – 482 s.

13. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2008 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2009. – 440 s.

14. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2009 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2010. – 610 s.

15. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2010 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2011. – 397 s.

References

1. Materialy' do zvlutu pro robotu Posol'stva Ukrayiny' u Ches'kij Respublici v chasty' nitorgovel' no-ekonomichnogo spivrobotny' cztva u 2000 r. // Sprava # 23/456 vid. 26.12.2000r. – 77 s.

2. Materialy' do zvlutu pro robotu Posol'stva Ukrayiny' u Ches'kij Respublici v chasty' ni torgovel' no-ekonomichnogo spivrobotny' cztva za 2001 r. // Sprava # 10 vid 27.06.2001 r. – 30 s.

3. Materialy' do zvlutu pro robotu Posol'stva Ukrayiny' u Ches'kij Respublici v chasty' nitorgovel' no-ekonomichnogo spivrobotny' cztva u 2002 r. // Sprava # 19/42 vid. 24.12.2002 r. – 37 s.

4. Materialy' do zvlutu pro robotu Posol'stva Ukrayiny' u Ches'kij Respublici v chasty' nitorgovel' no-ekonomichnogo spivrobotny' cztva u 2003 r. // Sprava # 21/51 vid 25.12.2003. – 38 s.

5. Materialy' do zvlutu pro robotu Posol'stva Ukrayiny' u Ches'kij Respublici v chasty' nitorgovel' no-ekonomichnogo spivrobotny' cztva za 2004 r. // Sprava # 20 vid 20.06.2004 r. – 40 s.

6. Materialy' do zvlutu pro robotu Posol'stva Ukrayiny' u Ches'kij Respublici v chasty' nitorgovel' no-ekonomichnogo spivrobotny' cztva za 2005 r. // Sprava # 123 vid 19.12.2005 r. – 50 s.

7. Materialy' do zvlutu pro robotu Posol'stva Ukrayiny' u Ches'ki Respubliciza 2006 r. v chasty' ni torgovel' no-ekonomichnogo spivrobotny' cztva // Sprava # 12/36 vid 6.07.2006 r. – 18 s.

8. Get'manchuk O. Ukrayina – Chexiya : druzhly' mopozaYeS [Tekst] // Dzerkalo ty' zhnya. – 2005. – # 23. – S. 5.

9. Fedurcyia V.P. Sy'stema regulyuvannya zovnishn'oeconomichny'x zv'yazkiv u Ches'kij Respublici: dosvid organizaciyi dlya Ukrayiny' [Tekst]: avtoreferat dy'sertaciyi na zdobuttia naukovo stupenya kandy'data ekonomichny'x nauk. – Uzhgorod : UzhNU, 2006. – 20 s.

10. Czup O. V. Ches'ka Respublika i Ukrayina v mizhderzhavny'x vidnosy'nax kincyia XX – pochatku XXI st. [Tekst] : avtoref. dy's ... kand. ist. nauk : 07.00.02 / O.V. Czup; L'viv. nacz. un-t im. I.Franka. – L., 2009. – 20 s. – ukr.

11. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2006 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2007. – 474 s.

12. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2007 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2008. – 482 s.

13. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2008 // MZV ČR. Bilateralní vztahy České republiky, 2009. – 440 s.

14. Zpráva o zahraniční politice ČR zarok 2009 // MZV ČR.

Bilaterální vztahy České republiky, 2010. – 610 s.

15. Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2010 // MZV ČR.

Bilaterální vztahy České republiky, 2011. – 397 s.

Korsak R. V. candidate of historical sciences, professor, Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru

Actual questions of ukrainian-czech trade cooperation (2000-2012)

The article at first in Ukrainian historiography the comprehensive analysis of the Ukrainian-Czech trade and economic cooperation in the development process of transformation of Central and Eastern Europe (2000-2012). Among these problems: the debt of Ukraine to the Czech Republic for "Yamburgskoye" agreements and unresolved issues of Ukrainian migrant workers stay in the Czech Republic. The study preferred historical research methods: historical-genetic, historical, comparative, historical and synthetic, historical and diachronic, empirical analysis and more. The basis of the study were archival materials, published documents and works of Ukrainian researchers. The author concluded that till today these important issues in Ukrainian-Czech trade and economic and political cooperation remain unresolved. This prevents the following factors: 1) The unstable political situation in Ukraine; 2) Low rating of Ukraine in the international arena; 3) Foreign policy is not certainty.

Keywords: Ukraine, Czech Republic, EU, citizens of Ukraine, Yamburgskoye agreement, Ukrainian-Czech trade and economic relations, political cooperation.

Korsak P. B. кандидат исторических наук, доцент Ужгородского национального университета (Украина, Ужгород), korsakr@inbox.ru

Актуальные вопросы украинско-чешского торгового сотрудничества (2000-2012 гг.)

В статье впервые в украинской историографии рассматриваются актуальные вопросы украинско-чешского торгового-экономического сотрудничества в условиях развития трансформационных процессов Центральной и Восточной Европы (2000-2012 гг.). Среди этих проблем: задолженность Украины перед ЧР "Ямбургским" соглашениями и нерешенность вопроса проживания украинских рабочих в Чехии. В исследовании отдано предпочтение историческим методам исследования: историко-генетическим, историко-сравнительным, историко-синтетическим, историко-диахронным, эмпирическим анализом и т.д. Основу исследования составили архивные материалы, опубликованные документы и работы украинских исследователей. Автор пришел к выводу, что и по сегодняшний день эти важные проблемы в украинско-чешском торговом-экономическом и политическом сотрудничестве остаются не решенными. Этому мешают следующие факторы: 1) Нестабильная внутриполитическая ситуация в Украине; 2) Низкий рейтинг Украины на международной арене; 3) Внешнеполитическая не определенность.

Ключевые слова: Украина, Чехия, ЕС, граждане Украины, Ямбургские соглашения, украинско-чешское торговое-экономическое отношение, политическое сотрудничество.

* * *

УДК 94 (477)

Кравець О. П.

викладач кафедри індоєвропейських мов,
Національний університет "Острозька академія"
(Україна, Острог), kravetsaleksander@gmail.com

ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ У 20-30 РР. XX СТ.: ДОСВІД БАПТИСТСЬКИХ ГРОМАД

Продовжено державно-церковні відносини в Україні у 20-30 рр. XX ст. у багатьох баптистських громадах, вказано на причини і наслідки гонінь і репресій проти баптистів із боку більшовицької влади.

Ключові слова: державно-церковні відносини, протестантизм, баптистська церква, більшовизм.

Державно-церковні відносини завжди були складними і суперечливими. Відомий богослов та релігійний діяч Е. Люцер оцінює їх як "споконвічний конфлікт між церквою і державою", який стоїть "у центрі суспільних стихій" [8, с. 248]. До однієї з найважливіших богословських проблем відносять українські релігієзнавці Ю. Решетников і С. Санніков визначення місця і ролі церкви у суспільстві і державі і їх взаємодію [10, с. 10]. З одного боку, досить простим, а з іншого, – надзвичайно болісним і суперечливим вважають багато протестантів питання відношення до держави [5, с. 204].

Глибина проблемності і навіть трагізму полягає у різних ролях і завданнях цих двох інституцій, хоч об'єкт

впливу в них один і той же – людина. Часто-густо державні органи, за класичним визначенням, стають "апаратом насильства" над людиною, тоді як церква зобов'язана пропагувати мир і любов між усіма націями та народами. Завданням держави, у цілому, є регулювання взаємовідношень між громадянами на основі законів, утверджених самою державою. На чолі держави може бути одна людина, чи колективний орган представників різних гілок влади. Найголовніше завдання християнської церкви – вказати людині дорогу до Бога. Єдиним главою церкви, як указує на це новозавітний постулат, є Ісус Христос. Ю. Решетников і С. Санніков пишуть про це так: "Церква і держава належать до різних світів: Церква – до небесного, вічного; держава – до земного, тимчасового" [10, с. 47]. Як зазначає М. Черенков: "Держава не може замінити церкву. Церква повинна нагадувати державі про Божий закон. Не судити, але бути пророком..." [15, с. 263].

Різні функції та завдання, спільний об'єкт впливу (людина) та спільність території діяльності – ці та інші фактори спричиняли і спричиняють труднощі і проблеми у взаємовідносинах між церквою і державою.

Отже, об'єктом нашого дослідження є баптистська церква, а предметом – державно-церковні відносини в Україні у 20-30 рр. XX ст.

Окреслений період в історії баптистської церкви у радянській Україні пробігав під впливом певних історичних подій: Перша світова війна, революції, кризові явища в політико-економічному просторі, зміна влади і перехід до комуністичного тоталітаризму. Ці та інші події впливали на формування і розвиток взаємовідносин між баптистською церквою і відповідною політичною формацією.

Зрозуміло, що будь-які державно-церковні відносини повинні формуватися на законодавчій базі. Баптистська церква на той час мала вже достатньо сформоване соціальне вчення, в тому числі і щодо відносин із державою. Основні його норми виписані у Гамбурзькому баптистському сповіданні віри. У 13 розділі "Про громадянський порядок" сформульовано на основі Біблії принципи розбудови державно-церковні відносин. Зокрема, там записано, що баптистська церква вважає себе зобов'язаною: підкорятися законам держави, якщо такі не обмежують вільного виконання обов'язків християнської віри; молитися за владу, щоб вона так використовувала доручену їй владу, щоб зберегти мир і правосуддя.

У документі зафіксовано, що віруючі цієї конфесії не бачать релігійних перешкод у прийнятті на себе владних повноважень, а також сформульована чітка позиція щодо військової повинності: нести військову службу, коли цього потребуватиме держава і вимагатиме влада, але без будь-якого насилля до тих, хто з релігійних переконань відмовляється брати у руки зброю [10, с. 47-48].

Історичні джерела зафіксували, що у другій половині XIX ст. було написано досить багато текстів віросповідного характеру серед російсько-українського протестантизму різних течій. Для баптистів, без сумніву, найважливішим віросповідним документом став "Короткий катехізис, чи виклад віровчення руських баптистів, тобто доросло хрещених християн", який був написаний у 1889 р. І. Рябошапкою, О. Клищенком та П. Цукраном.